

УДК 338.439

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-276-6-290-294

МІЩЕНКО О. Л.

Чернігівський національний політехнічний університет

ФАКТОРИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У роботі узагальнені основні підходи до систематизації факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Визначено, що фактори у цілях виявлення та оцінювання впливу на забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку доцільно укрупнено розподілити на дві групи: ендогенні та екзогенні фактори впливу. Виявлені специфічні фактори, які належать до кожної з виділених груп та надано їх характеристику. Обґрунтовано висновок про важливість структурування факторів задля підвищення ефективності управлінських рішень за рахунок деталізації їх позитивних та негативних проявів на результати інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний розвиток, харчова промисловість, фактори впливу, ендогенні фактори, екзогенні фактори.

MISHENKO O.

Chernihiv National University of Technology

FACTORS OF ACTIVATION OF INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF THE FOOD INDUSTRY

At the most modern stage, innovative and state-of-the-art results of all active results, which played a role in the development of the country's national economy, are being developed. Today's indisputable fact is actually effective in production, which is the most modern product for the use in Ukraine of high-quality products that have a black shape that is stored in safety.

At the same time, the food industry has accumulated a number of problems related to the state of production capacity, which in most enterprises is morally and physically obsolete, which affects the quality of products and their competitiveness. Due to such circumstances, for the development of the food industry there is a need for innovation and investment programs for large-scale modernization of production, introduction of new technologies, development of new products.

In this regard, the systematization of the main factors of the environment of the food industry plays an important role in determining the opportunities for intensification of innovation and investment development of the food industry.

The food industry has accumulated a number of problems related to the state of production capacity, which in most companies is morally and physically obsolete, which affects the quality of products and their competitiveness. Due to such circumstances, for the development of the food industry there is a need for innovation and investment programs for large-scale modernization of production, introduction of new technologies, development of new products. In this regard, the systematization of the main factors of the environment of the food industry plays an important role in determining the opportunities for intensification of innovation and investment development of the food industry

The main generalizations to systematization of factors of activation of innovation and investment development of food industry are generalized in the work. It is determined that the factors in order to identify and assess the impact on the provision of innovation and investment development should be divided into two groups: endogenous and exogenous factors. The specific factors that belong to each of the selected groups are identified and their characteristics are given. The conclusion about the importance of structuring factors to increase the efficiency of management decisions by detailing their positive and negative manifestations on the results of innovation and investment development of the food industry is substantiated.

Keywords: innovation and investment development, food industry, influencing factors, endogenous factors, exogenous factors.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства інноваційні та інвестиційні процеси все активніше відіграють роль рушіїв у розвитку національної економіки кожної країни. Беззаперечним сьогодні визначений той факт, що ефективність діяльності в харчовій промисловості має суттєве значення для забезпечення населення України високоякісними продуктами харчування, що своє чергою формує базу складових безпеки життєдіяльності та здоров'я нації. Разом з тим, у харчовій промисловості накопичилась низка проблем, пов'язаних із станом виробничих потужностей, які на більшості підприємств морально та фізично застаріли, що позначається якості продукції та її конкурентоспроможності. Внаслідок таких обставин, для розвитку харчової промисловості відчутна потреба в інноваційних й інвестиційних програмах для здійснення широкомасштабної модернізації виробництва, впровадження новітніх технологій, освоєння нових видів продукції. У зв'язку з цим систематизація основних факторів середовища функціонування підприємств харчової промисловості відіграє важливу роль для визначення можливостей активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню факторів впливу на інноваційно-інвестиційні процеси в цілому та у харчовій промисловості присвячено низку наукових публікацій таких авторів як Бондаренко Н.М., Войнаренко М.П., Городинський Т.І., Коваленко С.М., Осипов В.М., Павлюк А.П., Федулова Л.І. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості доволі складний та неоднозначний процес, який характеризується спроможністю отримання нових результатів, пошуку нових ідей, своєчасним використанням інновацій та жорстких вимог до якості. Саме вимоги якості для харчової промисловості є надзвичайно важливою проблемою внаслідок

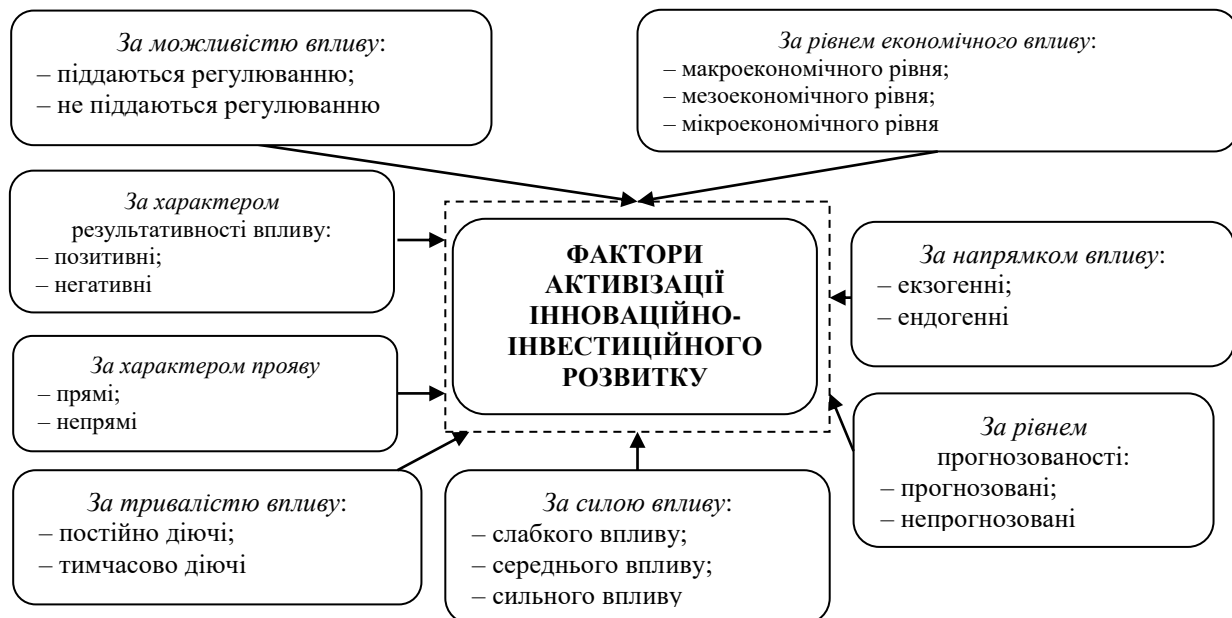
специфічності самого кінцевого продукту – продукту для харчування, який споживається населенням. У цьому контексті вагомого значення набуває активізація інноваційно-інвестиційного розвитку, за рахунок чого така якість може бути досягнута шляхом застосування передових технологій виробництва.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація наукових поглядів та узагальнення підходів до виділення основних факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку в харчовій промисловості.

Виклад основного матеріалу. Будь-який інноваційно-інвестиційний розвиток являє собою не лише відображення параметрів інноваційного процесу, але й розвитку сукупності чинників та умов, які необхідні для його забезпечення та здійснення.

На сучасному етапі розвитку ефективність харчової промисловості неможлива без активізації інноваційно-інвестиційних процесів. Інноваційно орієнтований напрям розвитку промисловості, який пов'язаний із наукою, сприяє високому рівню конкурентоспроможності та стабільному розвитку харчової промисловості. Отже дослідження особливостей інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості є важливим завданням, яке потрібно вирішити сучасними науковцями та полягає у систематизації факторів, що впливають на цей процес, а тому виникає потреба у здійсненні аналізу факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку.

Аналіз основних підходів до систематизації факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку, які висвітлені у науковій літературі дало підстави стверджувати про існування сукупності різних ознак класифікації факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості (рис. 1).

Рис. 1. Систематизація факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості
Джерело: систематизовано автором на основі [4, 5, 7, 8]

Так, більшість авторів серед груп факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку розрізняють: нормативно-правові, політичні, фінансово-економічні, організаційно-управлінські, суспільні та екологічні. При цьому кожна з окреслених груп відносять різні факторні ознаки впливу на результати інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Зокрема, Городиський Т. до фінансово-економічних факторів пропонує включати: налагоджену систему фінансування інноваційних процесів, систему формування сприятливого соціально-економічного середовища в інноваційній діяльності. До організаційних – комплексний механізм формування інноваційного потенціалу та реалізацію інноваційної політики [4, с. 276–284].

На рівні держави у дослідженнях Соменкової Н. серед факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку виокремлюється макроекономічний напрям, що включає фактори, які перешкоджають або обмежують інноваційно-інвестиційні процеси [12, с. 160–162].

На особливу увагу заслугоує підхід Череп А., яка вважає, що на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку впливає сукупність факторів, серед яких економічні, інституціональні, організаційно-технологічні. Рациональне поєднання цих факторів формує умови для ефективного використання інновацій [14, с. 85].

Войнаренко М. у своїй праці визначає, що на інноваційно-інвестиційний розвиток в Україні найбільшою мірою впливають такі основні фактори [3, с. 19]: наявність умов для інноваційно-інвестиційного розвитку, значний науковий та технічний потенціал і наукомісткі виробництва;

недосконалість та невідповідність законодавства вимогам нормативного забезпечення; відсутність необхідних джерел фінансування; механізм виходу із кризи.

Беновська Л., Бондаренко Н., Павлюк А., А. Полянська наголошують на необхідності розвитку технологічних укладів, дієвості державної інноваційної та інвестиційної політики та розвитку інфраструктури, визначення місця та значення інноваційно-інвестиційних процесів, рівню науково-технічного розвитку та якості діяльності науково-дослідницьких закладів, динаміки витрат промисловості на науково-дослідницькі роботи, налагодженості співпраці між приватним сектором та університетами стосовно організації досліджень [1; 2; 10; 11].

Слід відзначити, що у проведених дослідженнях не достатньо уваги приділено персоналу в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку. У цьому аспекті на особливу увагу заслуговує класифікація Павлюка А., яка передбачає важливість рівня кваліфікованості персоналу, здатного формувати інновації [9, с. 93–97]. У дослідженні Коваленка С., серед факторів окремо виділено інноваційну культуру та рівень соціальної відповідальності бізнесу [6, с. 6].

Результати проведеного аналізу праць дають підстави стверджувати, що сукупність факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості доцільно поділяти на екзогенні та ендогенні; позитивні і негативні; безпосередні та опосередковані; постійно діючі та тимчасові; фактори, які регулюються, та ті, що не підлягають регулюванню.

Окремо варто розглянути більш детально на особливостях ендогенних та екзогенних факторів.

До ендогенних факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості варто віднести внутрішні змінні, які стимулюють до створення інновацій. Ендогенні фактори залежать від особливостей функціонування харчової промисловості, кадрового забезпечення, індивідуальних умов праці тощо. Для екзогенних характерним є врахування дії чинників макросередовища.

Рис. 2. Екзогенні фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості

Джерело: розроблено автором

Заслуговує на увагу структурування ендогенних факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку, запропоноване Л. Федуловою [13, с. 48], яка до них відносить: рівень кваліфікації працівників, маркетингу і комерційна діяльність, внутрішній клімат в організації, навчання провідних спеціалістів, мотивація працівників, рівень підготовки до спеціалізації галузі, відповідних науково-технічних знань, налагодженість зовнішньоекономічних зв'язків, патентно-правові питання. До екзогенних факторів інноваційно-інвестиційного розвитку авторка відносить: попит на продукцію, податкове навантаження, взаємовідносини з великими підприємствами і замовниками, обсяги постачання сировини та її якість, стандартизація і сертифікація продукції, фінансово-кредитна політика, захист інтелектуальної власності, функціонування інноваційної інфраструктури, страхування ризиків, наявність державного замовлення,

супровід відповідних інноваційних проектів, потреба налагодження зовнішньоекономічних зв'язків. Своєю чергою, науковцем обгрунтована сукупність латентних факторів, до яких віднесено: технічний стан обладнання, рівень організації виробництва та можливості його вдосконалення, випуск пробної партії, рівень підтримки наукових розробок, участь у виставках, пошук можливостей запуску інноваційної продукції на виробництво, забезпечення відповідності структури підприємства потребам в розвитку його інноваційного потенціалу.

Таким чином, узагальнюючи підходи до систематизації факторів інноваційно-інвестиційного розвитку на державному, регіональному та рівні підприємства, можна зробити висновок, що в сучасних дослідженнях існує значна їх різноманітність. Разом з тим, у всіх підходах спільною позицією є характер появи факторів. Саме з такої точки зору доцільно всі можливі фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості поділяти на дві групи: екзогенні та ендогенні.

Екзогенні фактори впливу у свою чергу містять такі групи: техніко-технологічні, фінансово-економічні, соціокультурні, екологічні та нормативно-правові (рис. 2).

У свою чергу ендогенні фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості вміщують внутрішні змінні, які забезпечують мотивацію працівників до формування та розвитку інновацій. Такі фактори залежать від особливостей функціонування підприємств, кадрової політики, індивідуальних умов праці та організаційної структури виробництва. До ендогенних факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості доцільно включити такі групи: організаційно-управлінські, фінансово-економічні та соціально-технічні (рис. 3).

Рис. 3. Ендогенні фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості
Джерело: розроблено автором

Результати аналізу ендогенних факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, дають змогу обгрунтувати висновок, що всі фактори перебувають у взаємозв'язку та суттєво впливають на інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості.

Враховуючи важливість виділених факторів варто звернути увагу на існуючий рівень кваліфікації персоналу, адже саме кадровий потенціал є рушієм інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості та генератором новітніх ідей. Загальновідомим є той факт, що сучасні технології розвиваються швидше, ніж персонал, тому професійна підготовка та підвищення кваліфікації мають забезпечувати динамічний розвиток персоналу на протязі усього періоду праці, що, у свою чергу, передбачає процес оновлення та формування нових знань, освоєння нової техніки та технологій.

Висновки. Результати проведеного аналізу засвідчують, що в сучасних умовах у науковій економічній літературі відсутня єдина думка щодо систематизації факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Безумовно, у питаннях формування інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, належного інструментарію присутня значна кількість проблем теоретико-методичного та практичного характеру, вирішення яких запропоновано у рамках нашого дослідження.

Такий підхід дозволяє досягти прискорення та підвищення ефективності використання сучасних технологій, розробок, розвивати інтелектуальний потенціал. Отже, для успішного управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості варто постійно вивчати зміни інноваційної політики в країні, та сприяти ефективному розвитку інтелектуального капіталу.

Література

1. Бенювська Л. Я. Інноваційний потенціал регіону та умови його реалізації URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Benovska.pdf
2. Бондаренко Н. М. Напрямки підвищення інноваційної активності промислових підприємств URL: http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4031/1/s8_48_bondarenko.pdf
3. Войнаренко М. П. Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінка: монографія / М. П. Войнаренко, А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, О. В. Череп. Хмельницький: ХНУ. 2010. 444 с.
4. Городиський Т. І. Інноваційний потенціал: фактори впливу. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. праць. 2007. Вип. 17.2. С. 276–284.
5. Гришко В. А. Дослідження чинників інвестиційно-інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.1. С. 190–196.
6. Коваленко С. М. Інноваційні та мотиваційні чинники економічної політики регіонального розвитку URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpen/2011_7/26IMC.pdf
7. Кузьмін О. С. Фактори інноваційного розвитку підприємств URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391
8. Осипов В. М. Інноваційні фактори розвитку регіону : проблеми та перспективи. Економіка: реалії часу. 2011. № 1(1). С. 165–169.
9. Павлюк А. П. Передумови та перспективи інноваційного розвитку українських регіонів. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. №5, Т. 1. С. 93–97.
10. Павлова В. А. Розробка моделі вибору конкурентної стратегії промислового підприємства. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2010. № 1 (9). С. 5-17.
11. Полянська А. С. Формування інноваційного потенціалу регіону як необхідна умова його конкурентного розвитку. Інноваційна економіка. 2011. №5(24). С. 28–34.
12. Соменкова Н. С. Формирование стратегии инновационного развития промышленного предприятия. Экономика и финансы. 2008. № 1. С. 160–162.
13. Федюлова Л. І. Менеджмент організацій: підручник / Л. І. Федюлова, І. В. Сокирник, В. В. Стадник та інш.; Л. І. Федюлова (заг. ред.). К.: Либідь. 2004. 448 с.
14. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення: монографія. Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2002. 316 с.

References

1. Benovs`ka L. Ya. Innovacijny`j potencial regionu ta umovy` jogo realizaciji URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Benovska.pdf
2. Bondarenko N. M. Napryamky` pidvy`shhennya innovacijnoyi akty`vnosti promy`slovy`h pidpry`yemstv URL: http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4031/1/s8_48_bondarenko.pdf
3. Vojnarenko M. P. Innovacijny`j rozvy`tok promy`slovy`h pidpry`yemstv: analiz ta ocinka: monografiya / M. P. Vojnarenko, A. V. Cherep, L. G. Olejnikova, O. V. Cherep. Hmel`ny`cz`ky`j: HNU. 2010. 444 s.
4. Gorody`s`ky`j T. I. Innovacijny`j potencial: faktory` vply`vu. Naukovy`j visny`k Nacional`nogo lisotexnichnogo universy`tetu Ukrayiny` : zb. nauk.-texn. prac` . 2007. Vy`p. 17.2. S. 276–284.
5. Gry`shko V. A. Doslidzhennya chy`nny`kiv investy`cijno-innovacijnogo potencialu mashy`nobudivny`x pidpry`yemstv. Naukovy`j visny`k NLTU Ukrayiny`. 2010. Vy`p. 20.1. S. 190–196.
6. Kovalenko C. M. Innovacijni ta moty`vacijni chy`nny`ky` ekonomichnoyi polity`ky` regional`nogo rozvy`tku URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpen/2011_7/26IMC.pdf
7. Kuz`min O. S. Faktory` innovacijnogo rozvy`tku pidpry`yemstv URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11391
8. Osy`pov V. M. Innovacijni faktory` rozvy`tku regionu : problemy` ta perspekty`vy`. Ekonomika: realiyi chasu. 2011. # 1(1). S. 165–169.
9. Pavlyuk A. P. Peredumovy` ta perspekty`vy` innovacijnogo rozvy`tku ukrajins`ky`x regioniv. Visny`k Hmel`ny`cz`kogo nacional`nogo universy`tetu. 2009. #5, T. 1. S. 93–97.
10. Pavlova V. A. Rozrobka modeli vy`boru konkurentnoyi strategiyi promy`sloвого pidpry`yemstva. Ekonomika ta upravlinnya pidpry`yemstvamy` mashy`nobudivnoyi galuzi: problemy` teorii ta prakty`ky`, 2010. # 1 (9). S. 5-17.
11. Polyans`ka A. S. Formuvannya innovacijnogo potencialu regionu yak neobxidna umova jogo konkurentnogo rozvy`tku. Innovacijna ekonomika. 2011. #5(24). S. 28–34.
12. Somenkova N. S. Formy`rovany`e strategiy` y` nnovacy`onnogo rozvy`ty`ya promyshlennogo predpry`yaty`ya. Ekonomy`ka y` fy`nansy. 2008. # 1. S. 160–162.
13. Fedulova L. I. Menedzhment organizacij: pidruchny`k / L. I. Fedulova, I. V. Soky`rny`k, V. V. Stadny`k ta insh.; L. I. Fedulova (zag. red.). K.: Ly`bid`. 2004. 448 s.
14. Chuchraj N. I. Formuvannya innovacijnogo potencialu pidpry`yemstva: markety`ngove ta logisty`chne zabezpechennya: monografiya. L`viv: Vy`d-vo NU «L`vivs`ka politexnika», 2002. 316 s.